

Szerbek és magyarok viszonya Vojvodinában

Vojvodina egyik sajátossága a sok nemzetiség. Ez a tény a múltban is nagy szerepet játszott és a jövőben is döntő hatással lesz sorsunk alakulására. Nincsen gazdasági, politikai életmegnyivánulásainknak olyan pontja, ahol ezzel a kérdéssel ne találkoznánk. A mi álláspontunk ismeretes. Amit mi akarunk, amiért harcoltunk a múltban, küzdünk ma és a jövőben: az egyenjogúság, az állam alaptörvényeiben lefektetett eszmék valóra váltása.

Azonban olvasóink mindeddig csak a mi véleményünket ismerték meg. A másik oldal állásfoglalását inkább csak gyakorlatban tapasztalták és emmiatt valószínű, hogy téves fölfogás alakulhatott ki bennük és szócséplésnek tűnhetett fel a mi állandóan hangoztatott jelszavunk: „A többi ittélő népekkel testvéri egyetértésben...” Mert a túloldaltól, ezt el kell ismernünk, nagyon kis visszhangja volt a multon épülő tényeken alapuló, haladó szellemű, szabadelvű akarásnak. Az alábbiakban ismertetjük azt a cikket, amely a fenti címmel a Noviszadon megjelenő „Vojvodjanin” multévi 46. számában látott napvilágot.

Az utóbbi időben gyakran olvashattunk (és hallhattunk) téves gondolatokat a szerbek és magyarok viszonyáról 1848-ban. Így pl. a „Nova Evropa”-ban nemrég egy cikk jelent meg Szkerlic Jovánról.** A cikkíró szerint a nagy szerb gondolkodó tévedett, amikor azt állította, hogy a szerbek és magyarok 1848-ban *természetes szövetségsek* voltak, akiknek kéz a kézben kellett volna harcolniuk közös ellenségük — a szerbeket és magyarokat egyformán elnyomó — Ausztria ellen. Nemsokára ezután a „Vojvodjanin”-ban egy cikk keretén belül ugyanez a szerző leszögezi, hogy téves Miletics Szvetozárnak*** az a nézete, hogy Vojvodinában a szerb és magyar nép szoros együttműködése a haladás alapföltétele, mert szerinte a történelem megmutatta, hogy ez lehetetlen.

Nagyjából ilyenek az említett téves felfogások. Két okból tartjuk szükségesnek ezen kérdés megismerését. Először: mert itt a szerb nép két legnagyobb fiának (Miletics Szvetozárnak és Szkerlic Jovánnak) a népi tapasztalat, a szenvedések, tévelygések, a legszélesebb néprétegek ideális akarásának leszűrődésén alapuló nézetéről van szó s a két nagy ember tapasztalatát a nép magáévá tette és így ők a jövő útmutatóivá váltak. Éppen ebből következik a másik ok: nem Miletics és Szkerlic véleményéről, nem csak egy multat tisztázó, a jelennel semmi kapcsolatban nem levő száraz vitáról van szó (végeredményben nincsen történelmi kérdés, amely a jelennel ne lenne szoros kapcsolatban). A szer-

* Zágrebban megjelenő folyóirat

** Beográdi egyetemi tanár (1877—1914)

*** Vojvodinai szerb politikus (1826—1901)

bek és magyarok viszonya Vojvodinában a kérdés. Tehát a probléma mai, időszerű. Arról van szó, hogy lehetséges-e a különböző népcsoportok együttműködése Vojvodinában, ha igen milyen formában. A szerbek és magyarok nagy gondolkodói — Miletics, Kossuth, Zmaj, Petőfi, Polit-Deszancsics, Ady, és még mások — azt állították hogy lehetséges, mert a nép — a szerb és magyar — akarja ezt; lehetséges a demokratikus népszabadságok alapján, amikor a népcsoportok megegyezése a nép egységévé válik. A történelem azt mutatja, hogy Vojvodinában a szerbek és magyarok csak akkor kerültek ellentétbe, amikor nem a nép intézte a magarsorsát, hanem a nép ellenségei (Bécs, a reakciós főúri politikusok) a két népet összeveszejtették. A magyar és szerb nép sohase voltak egymás ellenségei. És csakis ebből a szemszögből nézve mondhatunk ítéletet 1848-ról, Mileticsről és a mai kérdésekről.

Nehéz és lehetetlen a 48-as eseményeket és Miletics mozgalmát pár szóval ismertetni. Ezért csak arra a kérdésre szorítkozunk, hogy akkor lehetséges volt-e a szerb—magyar együttműködés.

1848-ban egész Európa lázongott a reakció ellen, amelynek főfészke, magva, életetője, Ausztria volt. Bécs elnyomta a szerbeket, szlovéneket, a cseheket és a magyarokat. Minden ami Ausztria ellen a *reakció eme védőbástyája ellen irányult, haladás volt*, mert az az elnyomott nemzetek felszabadulását jelentette, a szabadság és igazság harcát a sötétség és maradiság ellen — még akkor is ha ezeknek a Bécs elleni mozgalmaknak voltak hibái. A legfontosabb volt megdönteni az osztrák reakciót, mert ez Európa összes népeinek új tavaszt, szabadságot hozott volna.

Magától értetődik, hogy magyar részről épp úgy, mint nálunk megkísérelték 48 átfestését, téves beállítását. (Igy pld. Győrött 1936-ban egy pör folyamán Kossuthról, Petőfiről, a márciusi ifjúságról mint hazaárulókról beszéltek.) Hiba lenne, ha a magyar nép hinne azoknak, akik ma támadják 1848 dicső hagyományait és a nép igazi vezérlő fiait. Ugyanílyen hiba lenne, ha a szerb nép hitelt adna Miletics mai támadóinak.

A történelemből meg kell tanulnunk, hogyan vezetett a nép harca sikerre és miben álltak a hibák, nehogy azokat újból elkövessük. A magyar történész Supka Géza (1848 című alapos munkájában) elrettentő párhuzamot von a magyar politikusok által 1848-ban és 1918-ban elkövetett hibák között. Szerinte — és ez a valóság — úgy az egyik, mint a másik fontos történelmi pillanatban elkövetett végzetes hibák: a nemzeti kérdés és a szociális kérdések — különösen a földosztás — követeléseinek semmibevevése voltak.

Ime így beszél egy tárgyilagos történelemtudós. Azt mondja: 1848 nem azért bukott el, mert forradalmat csináltunk, hanem azért, mert azt nem hajtottuk következetesen végre (nem adtuk a parasztnak földet és nem teremtettünk a nem magyar népekkel baráti viszonyt). A reakciós magyarok azt mondják: 1848 veszedelem volt számunkra, mert a felelőtlen (?) elemek hozzá mertek nyúlni a nemesség szent tulajdonához, mert a vezetők liberálisok és hasonló remlöttlelkűek voltak...

A történelem sok mindenre tanít. Arra kell ügyelnünk, hogy

ki hogyan *magyarázza* a történelmet. A maradiak és reakciósok a történelem legfényesebb pillanataira, mikor a nép fölkelte jogaiért, azt mondják, hogy az mind örütség volt, szobatudósok megvalósíthatatlan álmódzása, kalandorok felelőtlen ténykedése. Ők így mondják: „Nem kellett volna olyan merész eszközökhöz nyúlnunk, mert az tett minket tönkre“. Mi azt feleljük: „Ellenkezőleg: Még merészebben és következetesebben kellett volna harcolnunk ingadozás és hibák nélkül — és akkor a nép győzött volna és a történelem a pillanatnyi vereség helyett maradandó győzelmet jegyezhetett volna fel.“

Ebből és csakis ebből a szempontból nézhetjük Vojvodina történetét. Nem volt hibás Miletics politikája, de az volt a baj, hogy a reakciós politikusok előtte (1848-ban), az ingadozók és kicsinyesek utána, rossz úton haladtak. Miletics elgondolása nem volt helyes — mondják egyesek — el kell vetnünk. Nem! Miletics terve, akarása jó volt, csak bátrabban kellett volna végrehajtani. És ez érvényes ma is: több bátorsággal és népi demokráciizmussal juttassuk érvényre a népesoportok együttműködésének politikáját Vojvodinában.

ARACKI MIHAJLO

Ti boldog költők . . .

*Ti boldog költők, franciák és angolok,
Hazámban oly hazátlannal csatangolok,
E nép közé idézem én a lázadás ragyogó angyalát,
Itt fajgatom a forradalom hasztalan dalát.*

*De gyáva népnek nem kell szabadság,
Csak nézi, hogy a jobbakat akasszák,
Nem rak tüzet, ha megjön a havas tél,
S a dombokon kevélyen áll a kastély.*

*Nem rak tüzet, rettegve jár az erdőn,
A csendöröket kerüli didergőn,
A püspök úrtól egy talyiga fát lop
És cipeli az örök szolgaságot.*

*A szabadságról minden századon lekéssett,
A kocsában kinyíltak itt a kések,
A döngölt földön szolgál-vér szivárog
És bölintanak rá a kiskirályok.*

HORVÁTH BÉLA